Upprichtig Berättelse
Om
STANISLAI LESZCZYNSKI
Och
FRIEDERICI AUGUSTI
Churfurstes til Sachsen utwälljande til den Pohlska Thronen, hwaraf kan göras ett jemförande emellan bägge Wahlen.

STOCKHOLM,
Tryckt hos JOH. L. HORRN, Kongl. Antiq. Archiv. Boktr. Ahr 1733.

Å snart Hans Kongl. Maj:t til Pohlen Augustus II. med döden afledit, under extra ordinarie Riksdagen i Warschau, den 1. Februarii 1733. låt Theodorus Potocki, Archie-Biskop i Gnesen och Riksens Primas, i förmågo af den rätt, som honom under warande interregno tilkom, kalla hela Senaten tilsamman, uppå den 3:die dagen efter Konungens död, då han dem wederbörligen berättade Hans Kongl. Maj:ts Augusti II. Glorwyrdigst i åminnelse, dödeliga frånfälle, och efter trolig förmaning til samdräcktighet och sinnens förening, öfwerlade med dem, så om den in- och vtwärtes säkerhetens bibehållande, som tidens utsättjande til Convocations Riksdagen: Blifwandes alt detta lyckeligen afgjordt, och den 27. April samma åhr til bemelte Riksdag berammad. Der uppå utfärdades Universal bref om Convocations Riksdagen til Landtdagarne i hwart Woywodskap, wid hwilka, utan någon hemlig underhandling, eller lockande, wardt endräckteligen begärdt och belefwadt, at alla främmande Printzar skulle ifrån Wahlet utslutas, och ingen annan, än en infödd och af Polsk Släckt härstammande Man wäljas, hwilket ock måst alla Woywodskaperne, uti deras Instructioner för de til Convocations Riksdagen förordnade Fullmäktige inryckte, med befallning, at en allmän Lag låta författa, det en Pohlack, och ingen Främmande til Konung skulle wäljas. Hwilket äfwen wid åtskillige af bemelte Landtdagar wardt med ed bekräfftadt. Convocations Riksdagen tog sin begynnelse uppå sagdan tid och ort, då alla Woywodskapernas Senatorer och lagligen utwalda Fullmäcktige ifrån Pohlen och Storhertigdömet Littauen sig instält, yrckandes bemelte

Depu-

Deputerade likmätigt deras Instructioners innehåll, besynnerligen uppå främmandes uteslutande, samt en infödd Herres Wahl. Hwarföre blef ändteligen, efter hela Republiquens åstundan, med ett allment samtycke stadgat, det ingen annan, än en af Catholisk Fader och Moder född Pohlack, som intet hade något Land och Herradöme utom Riket, til Konung wäljas skulle. Hwilket alla Senatorerne och Befullmächtigade med offentelig ed bestyrckte. Uppå samma Riksdagen berammades åfwen den Platzen, hwarest Konunga-Wahlet plägar förrättas, Wahl-Fältet benemd, emellan Warschau och Byen Wola: men tiden blef utsatt til den 25. Augusti. Under det samma föraffkedades ock, at wahlet med första skulle afgöras, för de til Riksens gräntzor annalkande krigstroppars skuld, på det deras frija Wahl dermedelst ei måtte oroas och kränckas. Man lade ännu der til, at om det förmedelst någon tilstötande händelse funnes nödigt, at draga Wahlet ut på tiden, skulle det ei ske längre, än högst på 6. wekor; icke såsom borde 6. wekor nödwändigt der til anwändas, utan på det wahl tiden med widare upskof ei måtte utdragas, i fall det snarare kunde förrättas.

Til följe här af, instelte sig uti större antahl, än wahnligit är, på den til wahlet bestemde tid och ort, alle Woywod- och Landskaper, samt Districter, hwar och en under deras Fahnor, i egne Personer, undantagandes några priviligierade, eller långt aflägse, som deras Fullmäcktige afskickat: Blifwandes innom 14. dagar en Wahl-Marschalk utkohrad, samt åtskillige åhrender der emellan under händer tagne. Men som rychtet dageligen förmehrades om de närmare in til hjertat af Stor-Hertigdömet Littauen antågande Ryske troppar, altså begynte Woywodskaperne enständigare at yrka uppå Primas, det måtte han hasta med wahlet, och skyndesammast utnämna en Konung. Imedlertid fohr Cancelleren af Stor-Hertigdömet Littauen Wisniowiecki, rörd och mißnögd af någon enskylt oenighet, öfwer til andra sidan af Weichsel-Strömen, kallad

 Prag:

Prag: Til hwilken ock några andre af Magnaterne reste, och sig med honom sammanfogade, utan at låta sig märkja, som woro icke deras röster och mening med de andra öfwerens stämmande. Men när alle Woywodskaperne, så af Pohlen, som Stor-Hertigdömet Littauen, den 9. Septemb. församlade sig på sielfwa Platzen, det är innom Borgen, hwarest Wahl-Acten förrättas, blefwo sändningebud af Primas åtskillige gånger affärdade, til at anmoda så wäl Cancelleren af Stor-Hertigdömet Littauen, som ock des medfölje, det wille de vppå den wahnlige och lagligen förordnade Orten, hwarest hela Republiquen redan wore församlad, sig insinna, och gemensammeligen med dem sina röster til Konunga-Wahlet gifwa: Hwar uppå han med de andre swarade, at de wäl för denna gången ei kunde komma tilstädes, men wille dock i ingen måtto wara Konunga-Wahlet hinderlige. Detta oacktadt, wäntade Republiquen hela 3. dygn uppå wahlplatzen, hwar efter hon med så mycket större ifwer begynte mana uppå Primas, det han wille inhämta Woywodskapernes mening, och endteligen skrida til en Konungs utnämnande, som ryktet om de annalkande Ryske troppar stundeligen blefwe starckare.

Den 11. Sept. begynte Primas at rida omkring til alla Woywod- och Landskaper samt Districter, hwar under sina Fahnor stående, och inhämtade deras utlåtelser, hwem de wille hafwa til Konung, (warades de då til wahlet sammankomne, räknade til mehr än 600000. man.) Wid hwilken förrättning han icke allenast begaf sig til alla Wojwod- och Landskaper samt Districterne, vtan ock til hwar och en Fahna i synnerhet, de der alla i gemen och hwar och en i synnerhet, vtan twekan eller motsträfwighet, kallade på Stanislaum, och ropade Vivat Stanislaus. Här wid är til märkjandes, att af ett så stort antahl folck, som denne Wahl-Act biwistat, knapt 3. Fahnors anförare funnitz, som gåfwo sina röster vppå Janussius Visnioviecki; Hwaremot de af dem anförde Fahnor, lätit höras Vivat Stanislaus: Warandes jemwäl grannel igen at i ackt taga,

ga, det man på wahlplatzen icke det ringaste förmält om Churfursten af Sachsen Friedrich August, ei heller någon endaste utropat hans namn. Huru kan han då påstå sig der warit nämd? Den följande dagen, som war den 12. Septemb., affende Primas några, så af de andelige som werldslige Senatorer, til andra sidan af Weichsel strömmen, med samma wärf och ärende som förra gången, upskjutandes Konungs-nämnandet til klockan 3. efter middagen, i den tanckan, att wela afwänta deras återkomst. Men som ingen af de öfwer Weichseln förreste Herrar sig hwarken til den tiden instelte, eller någon wederbörlig Protest, antingen hos Primas, eller hos Wahl-Marschalken anmälte; Altså förfogade sig Primas til Konungens utnämnande, efter allas enständiga röster och åstundan. Och sedan han dem med klar och tydelig röst förestelt: **Om alla deruti woro öfwer ens stämmande, at Stanislaus Lezczyznski skulle blifwa regerande Konung i Pohlen?** ropade alle, ingen undantagande, med enhällig röst, Vivat Stanislaus Rex. Någon stund der efter frågade han ännu en gång med klar och uttryckelig röst, **Om Stanislaus skulle blifwa rådande Konung i Pohlen?** Då alle med en mund åter ropade, Vivat Rex Stanislaus. Imedlertid framkom Rothmästaren af Volhynien Herr Kaminski, och förklarade sig icke wela tilstädja, at Stanislaus blefwe nämd til Konung; Men lät sig likwäl, af de kringstående böner och öfwertalande, utan ringaste buller eller wäldsamhet, beweka, at taga sin Protest igen, samt sjelfmant och godwilligt tilstädja Primas, at på samma tid och stelle Konungen utnämna, ropandes äfwen sjelf, Vivat Stanislaus. Endteligen nämner Primas 3die gången, efter brukeligheten och sedwahnan, Stanislaum til Konung i Pohlen; som ock strart efter det brukeliga sättet af Rikets öfwerste Marschalck offenteligen utropades. Den allmänna

frögdens betygande war då så mycket större, som ingen ringaste Protest emellankom, och den i någon måtto förstörde. Te DEum blef strart uppå fältet sunget, hwar uppå först Handgewehren, och sedan Stycken afloszades. Magnaterne förfoga sig sedan til Konungen, som war redan uti Palatzet i Warschau, beledsagandes honom til S. Johannis Collegiat Kyrcka, i sjelfwa Staden belägen, derest Te DEum offenteligen åter blef sungit. Så snart de uti Prag warande Herrar detta förnummo, läto de förklara sitt miszhöye, såsom de der woro beswekne, och ei förmodat, at Konungs nämnandet med det samma, och så hastigt skolat gå för sig; ehuru de här utinnan intet hafwa at skylla någon annan, än sig sjelfwa. Det hade dem ju warit bekant, at alla Woiwodskaperna redan några dagar wäntat uppå en Konungs-utnämnande. De hade ju 2:ne gånger samma dag warit ombudne, sig at instella. Wiste de icke nogsamt at samma Woiwodskaper, så för de stundeligen inlöpande tidningar om Ryszarnas ankomst, som ock för den myckna olägenhet, de underkastade woro (i det de natt och dag måste dwäljas på Wahlplatzen) häfftigt yrckat uppå wahletz skyndesamma förrättande? Hwilket war då skähligare, antingen at de skulle taga ackt uppå, hwad Republiquen wille göra, eller at hela Republiquen skulle wänta på deras ankomst, hälst när ingen Protest emellankommen war.

Jemförelse/

Emellan bägge Konunga-Wahlen i Pohlen/

Nemligen:

STANISLAI LESZCZYNSKI.	FRIEDERICI AUGUSTI.
1mo När Primas uphämtade wederbörandes mening, hwilken skulle nämnas til Konung af Poh-	1mo Det hafwer uppå den til Wahlet förordnade Platzen af så många 1000. personer, icke fun-

Pohlen, blef Stanislaus Leszczynski af hela Republiquen, som war lagligen samlad, det är, af alla Woiwodskaper, Landskaper och Districterne, räknade til mer än 600000. mann, med allas endräktige röster begärd och påkallad, samt af Rikets Öfwer-Marschalk utropad och kundgjord.

funnits en enda, som det ringaste om Friedrich August förmält; hwarföre, om han hwarken för Republiquen, eller af den samma och des ledamoter blifwit omtalt och föreslagen, har han ei heller til Konung kunnat nämnas och utkohras.

Uppå hwad tid.

2do Är han wahld på den tid, som den wid Convocation 1733. författade Stadgan innehåller, hwilken för wiktiga orsakers skull förordnar, at wahlet borde med det snaraste för sig gå. Då ock Woywodskaperne än ytterligare under warande wahltid påstodo, at Konungens nämnande med det skyndsammaste skulle förrettas; såsom det sig åfwen i dylik håndelse tildrog, wid Uladislai IV. wahl, som Ryßarne wilke hindra.

Uppå hwad tid.

2do Är Friedrich August wahld sedan den rätta wahltiden redan war förfluten, emedan Wahl-Riksdagen, så snart Stanislaus war lagligen utkohrad, tog ock tillika sitt slut, i det alla Woywod- och Landskaper samt Districterne, efter undfångit afsked af deras Marschalk, strax begåfwo sig ifrån wahlfältet, utan at göra någon limitation eller förbehåll wid Wahl-Acten: Hwarföre, om det förra wahlet i någon måtto hade warit fehlaktigt, hade man då nödwändigt bordt anstella ett nytt wahl, en ny Convocations Riksdag, ett nytt Woywodskapernas sammanträdande, samt nya Universal-Bref utfärda.

Uppå hwad stelle.

3tio Är Stanislaus wahld uppå den genom så många Riksdagar, och nu sist uti Convocations

Uppå hwad stelle.

3tio Är Friedrich August wahld på andra sidan af Weichsel strömmen, uppå de Pragiske

tions Riksdags Stadgan förestrefne platzen, nemligen det egenteligen så kallade Wahlfältet, emellan Warschau och Byen Wola, hwarest ifrån urminnes tider, efter gamla stadgar, wahlen pläga förrättas.

ske fälten, under skogen wid en by Kamien benämd, hwarest fans en öpen landswäg i stellet för ett kringskantzat läger, samt wärdshus i stellet för Zop eller Senators sahlar, twärt emot stadgar, wahna och brukelighet; der likwäl til dylika Acter plägar genom Convocations stadgar utsättjas tid och ort, i så måtto, att den Act, som utom den berammade Platzen förrättas, blifwer ogiltig och af intet wärde.

Af hwilken han blifwit wahld.

4to Som är det wesenteligaste, har han blifwit wahld af alla Woywod- och Landskaperne samt Districterne, ingen undantagande, med, och efter alla Solenniteter, som i acht tagas böra, sjelfmant, fritt, och med högsta åstundan, af mer än 600000 Personer, som ägde machten at wälja, utan någons gjäf och åtalan.

Af hwilken han blifwit wahld.

4to Han är worden wahld, utan att något Woywod- och Landskap, eller District warit tilstädes. Han är wald af några få och enskylte personer, som ingen mackt der til bekommit af Republiquen. Han är wald af dem, som hemkommo ifrån rätta wahlet, och under wägen antingen blifwit wundne medelst Herr Lesses Universal bref, der uti han dem med swärd och brand hotadt, eller ock med belöningar låtit sig köpa. Han är wahld utaf menedare, som dehls 2ne, dehls 3ne gånger hade swurit, at efter Republiquens enhälliga willja, och de flästa Woywod- och Landskapers samt Districternes Instructioner, ingen skulle wäljas, som icke wore född af Romersk Catholisk Fader och Moder, eller hade något land och krigsmackt utom Riksens gräntzor. Han är wald af män, som woro förklarade för biltoge, och Fäderneslandets fiender, dehls genom Convocations Stadgan, hwilken ett

sådant straff utsätter för dem, som wälja någon utländskt, eller utom Riket Herradöme ägande, dehls genom hela Republiquens Beslut, som författades på Wahl-Platzen uti Manifestet emot Ryßarnas infall, hwilket åfwen de samme underskrifwit, som höllo Ryßarnas parti wid Friderici Augusti Wahl; Och sträcker sig detta beslut ei allenast til dem, som infördt den Ryske krigshären, utan förklaras äfwen de, som framdeles worddo hållandes det Ryska partiet, för fäderneslandets fiender och biltoge män. Warandes också här wid at märckia, at som aldeles ingen utur Stor-Pohlen detta wahl biwistade, altså worddo de bägge uti Scholan i Warschau studerande ynglingar Dzialynski til denna Acten uthämtade; och det som än mer är til förundrandes, blef den afledne Riks-Marschalkens Potocki Son, allenast 7. åhr gammal, också anmodad och brackt at underskrifwa Wahl-Acten, på det man måtte tro, at någon af thet Potockiska huset hölle Chur-Furstens af Sachsen parti, när man läste detta barnets namn ibland de andra underskrifterna.

Af hwilken han blifwit nämd.

5:to Nämdes Stanislaus af Theodorus Potcoki, Ärchie-Biskop i Gnesen och Riksens Primas, hwilken så wäl i kraft af Riksens Lag, som Påfweliga Bref, men i synnerhet efter Convocations Riksdagens Stadga, ägde macht, alla andra Biskopar der ifrån utslutne, at utnämna Konungen, så at andra Biskopar, efter ed och wid straff til görandes, ifrån Konungsnämnandet utslötes. Ja Påfwens Sixti V. bref, förmår, at om

Af hwilken han blifwit nämd.

5:to Friedrich August blef nämd, icke utaf Primas, utan af Biskopen i Posen, Hosius, twärt emot des Råds-ed, förmedelst hwilken han förplicktas at afwända alt, hwad Republiquen skadeligit wara mände. Men han har medelst sådant nämnande störtat Republiquen uti största olycka, förkränckt det frija wahlet, kastat Staten och landsens lag öfwer ända, förorsakat blods utgjutelse, Rikets härjande, de fattigas förtryck,

För-

om en Konung nämnes af någon annan än Primas Regni, skal icke allenast den Biskop honom utnämner, wara det straff, som Brefwet utsätter, underkastad, utan ock sjelfwa utnämnandet wara ogiltigt och af intet wärde.

Församlingens friheters förkränkande, samt des egendoms sköflande. Det skedde ock emot den almänneliga, uppå Convocations Riksdagen gjorde edeliga förbindelse, at icke wälja någon främmande Konung, eller den som hade land och herradöme utom Riket. Det skedde ock emot den besynnerliga ed, som han och alla Biskopparne gjordt uppå bemelte Riksdag, at icke gripa uti Primatis rättighet, och utnämna Konungen. Warandes altså Friedrich August utnämd af en man, som medelst ett sådant nämnande bröt en trefaldig ed, hwartil med rätta lägges, at detta utnämnandet skedde af den, til hwilken förbemelte af hela Republiquen uti des Manifest gjorde, och af honom sjelf underskrefne beslut sig sträcker.

Uppå hwad sätt.

6:to Wardt Stanislaus wahld med Republiquens i alla måtto fullkomneliga frihet, så at icke en enda blef genom trug och wapnbracht at gifwa sin wahlröst. Der jemte utkohrades han ock med alla då uppå platzen närwarandes enhälliga samtycke, utan at någon sig der emot lade: Ty åfwen Herr Kaminski, som när man til Konungs-nämnandet skridit, begynte at sättja sig der emot, lät sig likwäl genom wänliga förestellningar öfwertala, utan den ringesta wåld-

Uppå hwad sätt.

6:to War Friederici Augusti wahl aldeles intet fritt, emedan de wäljande woro omgifne med en tahlrik krigsmacht, som dem med fast kraftiga skähl, nemligen en wäpnad hand, öfwertalte, at gifwa deras ja och samtycke, til alt hwad för händer hades. Ty huru kan det wahlet skattas fritt, hwar så fåå, och då mer warande private personer och medlemmar, hwilka samsatt sig at wälja en Konung, och genom intet annat, än Generalen Lesses ägande högsta myn-

wåldsamhet, sjelfwilligt at afstå ifrån sin Protest, då han ock sjelf ropade, vivat Stanislaus. Så har ock Starosten af Opocin, som dagen för wahlet, ifrån Wahl-Platzen förreste, skrifwit bref, hwar uti han betygar sin fägnad öfwer det lyckeligen aflupne wahlet, samt hos den nys utkohrade Konungen sin lyckönskan aflägger. Dagen efter wahlet kommo ock de öfrige til Konungen, och gjorde sin underdåniga upwacktning.

myndighet woro brackte at gifwa Churfursten Friedrich August företrädet ibland de 4. Candidater, som sins emellan woro oense om, uppå bemälte Generals utnämnande och uprop gåfwo sitt bifall, mera af fruckan och försyn at säja emot, än af eget bewåg och wilja, såsom granneligen ses kan af mer bemelte Generals Original skrifwelse til Herr Osterman, uti hwilken ibland annat finnes, som ord ifrån ord här efter följer: Jag hafwer brakt herrar Pohlackarne, som sins emellan woro oense om en Candidats utkåhrande, dels med läck och löften, men allramäst med hot och skrämsel, at de wahlt Churfursten af Sachsen, hwilken lärer wara nog mäcktig, att både bibehålla sig sielf wid Thronen, som ock att beskärma dem, som honom waldt.

Nu ehuruwäl Glorwyrdigst i äminnelse Konung August II. blef wahld under split och oenigheter, så kan dock ingalunda den nuwarande Friederici Augusti wahl der med förliknas. Ty det förra wahlet skedde af en ansenlig och lagligen församlad del af Republiquen, uppå den wahnliga och genom en stadga förordnade platzen, innan som den rätta wahltiden war förfluten, emedan bägge Candidaterne blefwo uppå samma tid och stelle wahlde, i alla Woywod- och Landskapernes samt Districternes närwaro. Men det sednare, nemligen, Friederici Augusti, nu warande Churfurstes til Sachsen, wahl, hafwer hwarken blifwit förrättadt uppå tilbörlig tid och ort, ey heller i samteliga Republiquens närwaro; Utan är han utropad i alla Woywod- och Landskaper samt Districternes frånwaro, allenast

af

af en ringa hop folk, som als ingen mackt och myndighet der til ägde, och såsom tilförne utförligen förmält är, woro til laga straff skyldige. Ja de utan något laga tilstånd hollne Sessionerne i hwilka Pacta conventa skulle slutas, blefwo efter detta ogiltiga wahlet ifrån Prag til Warschau flyttade, och 2ne wekor efteråt fortsatte. Förmedelst deßa pacta conventa blef alldeles fullkommelig frihet lämnad åt de Ryske tropperne, att toga genom Pohlen, hwart de hälst wela: Hwilket är en stadigwarande retelse och tilfälle til inwärtes buller och oro, samt således inwiklar, och gifwer Republiquen mer än skäliga orsaker til krig med sina grannar. Denna sanfärdiga, och efter bästa samwet gjorde jemförelse emellan bägge wahlen underkastar man den ärbara werldens omdömme, til at häraf sluta, hwilken dera äger att wara Pohlens laggilla Konung: Antingen den der twärt emot lag och förordningar, endast genom wapn och öfwermaks Rätten blifwit uphögd; eller ock den som genom alla uppå platzen tilstädes närwarande personers fria röster, lag och förordningar likmätigt, är worden utkohrad, och på Thronen uphögd.

